

فرصت‌های همکاری بین‌المللی با رویکرد خواهر شهرها

مصطفی زهرانی^۱

علیرضا رجایی^۲

چکیده

در اداره امور هر شهر، طبیعی است که مسائل حاکمیتی و مدیریت شهری طرح‌ریزی و اجرا می‌شود. دیپلماسی شهری؛ هنر کاربردی روابط بین‌الملل برای مذاکرات، تعامل، توسعه و بهسازی روابط بین‌ملتها و رای مشکلات و معضلاتِ روابط بین‌دولت‌هاست و بخش مهمی از دیپلماسی عمومی کشورها به شمار می‌رود. خواهرخواندگی نمونه بارز دیپلماسی شهری است که به‌عنوان یکی از بازوان دیپلماسی در پی نزدیک و آشنا کردن فرهنگ و تمدن کشورها به یکدیگر مورد توجه قرار می‌گیرد. مقاله حاضر با روش توصیفی تحلیلی به دنبال پاسخ به این پرسش است که نقش پیمان‌های خواهر شهرها در افزایش فرصت همکاری‌های بین‌المللی چیست؟ نتایج پژوهش نشان می‌دهد که پیمان خواهرخواندگی علاوه بر آنکه ظرفیت لازم را برای مشارکت شهرها با یکدیگر و ایفای نقش در سیاست بین‌الملل را فراهم می‌کند، باعث توسعه پایدار شهرها در ابعاد مختلف اقتصادی، فرهنگی و سیاسی می‌شود و در راستای منافع ملی و جهانی نیز قرار می‌گیرد. از این رو، با توجه به اهمیت دیپلماسی عمومی می‌توان گفت که خواهرخواندگی به‌عنوان ابزاری برای گسترش همکاری‌های اقتصادی، فرهنگی و سیاسی بین‌المللی می‌تواند کارکرد داشته باشد.

واژگان کلیدی: خواهر شهری، دیپلماسی شهری، سیاست خارجه، مطالعات شهری

^۱ دانشیار روابط بین‌الملل، دانشکده روابط بین‌الملل وزارت امور خارجه، تهران، ایران

^۲ کارشناسی ارشد مطالعات علوم سیاسی از دانشکده علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

مقدمه

دیپلماسی عمومی فرایند ارتباط مردم یک کشور با عامه مردم کشورهای دیگر برای شناساندن ایده‌های خود و شناخت ایده‌های آن‌ها و آرمان‌های ملی، معرفی نهادها، فرهنگ و هنجارها و تبیین اهداف سیاست‌های خود را شامل می‌شود. این دیپلماسی، از لحاظ نظری، وامدار رشته‌هایی همچون روابط بین‌الملل، ارتباطات، روابط عمومی و نیز بازاریابی است؛ و به‌طور جزئی‌تر هر کدام از فعالیت‌های مربوطه تحت تأثیر نظریه‌های مربوطه خود هستند. به‌عنوان مثال، تبادلات دانشجویی، تحت تأثیر نظریه‌های آموزشی و به‌کارگیری رسانه‌های صوتی و تصویری تحت تأثیر نظریه‌های ارتباطات هستند.

در این میان شهرهای هر کشور ظرفیت بالایی برای ارتقای سطح دیپلماسی عمومی آن کشور با سایر کشورها دارند که در همین راستا بحث خواهرخواندگی شهرها یکی از این ویژگی‌ها و ظرفیت‌های ارتقای سطح دیپلماسی برای استفاده از ظرفیت‌ها به‌شمار می‌رود. یکی از الزامات خواهرخواندگی، تشابهات فرهنگی، علمی، تاریخی و یا وجود سمبل‌های مشترک است. در جهان معاصر یکی از راه‌های تقریب فرهنگ، یافتن مشابهت‌های فرهنگی و به دنبال آن مبادلات فرهنگی و مردمی است. این مقوله از ظرفیت و استعداد‌های فراوانی برای توسعه، پیشرفت و ساختن جهانی عاری از خشونت و ترویج صلح و دوستی و رعایت حقوق شهروندی برای همه انسان‌ها در اقصی نقاط جهان برخوردار است. دیپلماسی یا روابط شهری میان شهرهای مختلف کشورها که از آن به‌عنوان خواهرخواندگی نیز یاد می‌شود، از نظر توجه به آداب و سنن و فرهنگ عمومی مردم از چنان ویژگی و اهمیتی برخوردار است که برای دستیابی هرچه بیشتر به این مهم، فرهنگ و آداب دیپلماتیک با آن همراه شده است.

آداب و تمایلات دیپلماتیک زمانی اهمیت می‌یابد که طرفین برای رسیدن به یک هدف مشترک با یکدیگر همکاری و تعامل نزدیکی را آغاز می‌کنند. استفاده از ظرفیت

دیپلماسی در کنار پدیده خواهرخواندگی شهرها، راه را برای ترغیب کشورها به همکاری فیما بین بیش از پیش هموار می‌کند.

جهان امروز با پدیده‌هایی تحت عنوان تروریسم، خشونت‌طلبی و افراطی‌گری مواجه است. لذا نباید از نظر دور داشت که منشأ تروریسم و خشونت‌طلبی و افراطی‌گری، تبلیغ و توسعه تضادهای فرهنگی میان ملل و شهروندان مختلف است؛ بنابراین فرهنگ‌های مختلف می‌توانند با تکیه بر دیپلماسی شهری و توجه به آداب و سنن و مشترکات فرهنگی و مردمی نه تنها از ایجاد تروریسم در اشکال مختلف جلوگیری می‌کنند بلکه موجب هم‌افزایی فرهنگی شده و فضای مناسبی را برای زندگی بهتر مهیا می‌کند. مقاله حاضر با روش توصیفی تحلیلی به دنبال پاسخ به این پرسش است که نقش پیمان‌های خواهر شهری در افزایش فرصت همکاری‌های بین‌المللی چیست؟ فرضیه مقاله این است که پیمان خواهرخواندگی در راستای دیپلماسی عمومی و قدرت نرم می‌تواند ظرفیت لازم را برای همکاری بین‌المللی فراهم کند و به‌عنوان ابزاری برای گسترش همکاری‌های اقتصادی، فرهنگی و سیاسی بین‌المللی باشد.

چارچوب تحقیق

برای ترسیم چارچوب نظری در این پژوهش از نظریه قدرت نرم استفاده شده است. قدرت نرم واژه‌ای است که در نظریه روابط بین‌الملل به‌منظور توصیف قابلیت یک مجموعه سیاسی نظیر دولت برای نفوذ غیرمستقیم بر رفتار یا علائق سایر مجموعه‌های سیاسی از طریق ابزارهای فرهنگی یا ایدئولوژیکی به کار می‌رود. تئورسین قدرت نرم، جوزف نای محقق آمریکایی است. نای قدرت نرم را به‌عنوان بخش مهمی از منابع قدرت ملی امریکا تلقی می‌کند و بر ضرورت بهره‌گیری از آن در سیاست خارجی امریکا اصرار دارد. او نظریه خود را در این زمینه در سال ۱۹۹۰ در کتابی با عنوان "ماهیت متغیر قدرت امریکا" مطرح کرد و در آثار متعدد بعدی به تفصیل بیشتری آن را مورد پردازش قرار داد.

قدرت نرم در واقع در برابر قدرت سخت معنا پیدا می‌کند. تأکید بر قدرت نرم با پیدایش و پرورش آن دسته از نظریه‌های روابط بین‌الملل که از تئوری‌های کلاسیک این حوزه فاصله می‌گرفتند ملازم پیدا کرد. رهیافت‌های نئورئالیستی بر قابلیت‌های قدرت سخت دولت‌ها به‌ویژه توانمندی‌های نظامی و رشد اقتصادی آن‌ها تأکید داشتند. در مقابل این نظریات، رهیافت‌های نهادگرای لیبرال بر جنبه‌های قدرت نرم شامل جاذبه فرهنگی، ایدئولوژی و نهادهای بین‌المللی به‌عنوان منابع اصلی تأکید کرده‌اند (خاشعی و امازاده جعفر، ۱۳۹۰: ۵۶). استراتژی‌های معطوف به قدرت سخت به لحاظ آرمانی در راستای پیشبرد منافع ملی بر مداخله نظامی، دیپلماسی قهری و تحریم‌های اقتصادی تمرکز دارند که به اتخاذ سیاست‌های تقابلی با کشورهای همسایه منجر می‌شوند. در مقابل، استراتژی‌های معطوف به قدرت نرم در راستای نیل به راه‌حل‌های مشترک بر ارزش‌های سیاسی مشترک، ابزارهای مسالمت‌آمیز جهت مدیریت مناقشات و همکاری اقتصادی تأکید دارند.

منابع قدرت نرم

قدرت نرم در هر کشور از سه منبع نشأت می‌گیرد: فرهنگ (بخش‌هایی که برای دیگران جذاب است)، ارزش‌های سیاسی (زمانی که در داخل و خارج مطابق انتظار آن‌ها باشد) و سیاست‌های خارجی آن زمانی که مشروع و اخلاقی تلقی می‌شود. فرهنگ مجموعه‌ای از ارزش‌ها و رویه‌هایی است که به جامعه معنا می‌بخشد. زمانی که فرهنگ یک کشور ارزش‌های جهان شمول را دربر می‌گیرد و سیاست‌های آن، ارزش‌ها و منافع را ارتقا می‌بخشد که دیگران نیز در آن سهیم‌اند، در این حالت به دلیل قدرت جاذبه، احتمال دستیابی به نتایج مطلوب برای آن کشور فراهم می‌گردد. ارزش‌های محدود و فرهنگ‌های جزئی کم‌تر قادر به تولید قدرت نرم هستند.

جوزف نای به موضوع اثربخشی فرهنگ اشاره می‌کند. از دیدگاه وی تأثیرگذاری فرهنگ به‌مثابه منبع قدرت نرم به بستر و زمینه‌ای که این قدرت در آن اعمال می‌شود،

بستگی دارد. به‌عنوان مثال تانک منبع مهم قدرت نظامی در باتلاق یا جنگل محسوب نمی‌شود. به همین ترتیب ممکن است فیلم‌های آمریکایی در چین یا امریکای لاتین جذاب باشد، اما در عربستان سعودی یا پاکستان تأثیر برعکس داشته باشد و قدرت نرم امریکا را کاهش دهد. به‌طور کلی هر نوع قدرتی به متن و بستر موجود بستگی دارد، بدان معنا که چه کسانی با چه کسانی در چه شرایطی در ارتباط‌اند؛ اما قدرت نرم بیش از قدرت سخت به اراده تفسیرکنندگان و دریافت‌کنندگان وابسته است. سیاست‌های دولت در خارج و داخل کشور یکی از منابع بالقوه قدرت نرم محسوب می‌شود. به‌عنوان مثال، در دهه ۱۹۵۰ وجود تبعیض نژادی در داخل، قدرت نرم امریکا را در آفریقا تضعیف کرد. سیاست خارجی نیز تأثیر قاطعی بر قدرت نرم دارد. سیاست‌های دولت اعم از داخلی و خارجی که ریاکارانه، متکبرانه، بی‌تفاوت نسبت به افکار دیگران یا مبتنی بر رویکرد کوتاه نظرانه نسبت به منافع ملی باشند، می‌توانند به تضعیف قدرت نرم منجر گردند. می‌توان استدلال کرد، ارزش‌هایی که یک دولت در رفتار داخلی خود، در نهادهای بین‌المللی (مانند همکاری با دیگران) و سیاست خارجی (مانند پیشبرد صلح) مورد حمایت قرار می‌دهد، اولویت‌های دیگران را شدیداً متأثر می‌سازد. دولت‌ها می‌توانند با معرفی خود به‌عنوان یک دولت نمونه و تأثیرگذاری بر کشورهای دیگر، آن‌ها را جذب یا دفع کنند. (اسکندران، ۱۳۹۱: ۲۵).

جوزف نای در سال ۲۰۰۴ در یکی از مهم‌ترین آثار خود پیرامون قدرت نرم، به‌صورت ساختارمند و دقیق به ابعاد این نظریه پرداخته است. وی در کتابی با عنوان "قدرت نرم؛ روشی برای موفقیت در سیاست جهانی" قدرت نرم را توانایی شکل‌دهی علائق و اولویت‌ها به‌وسیله دارایی‌های با ارزش ولی ناملموس از قبیل شخصیت جذاب، فرهنگ، ارزش‌های سیاسی و نهادها و همچنین سیاست‌های مشروع و اخلاقی معرفی می‌کند. در این زمینه نای روش‌ها و ابزارهایی را نیز برای بهره‌برداری بهینه از قدرت نرم مطرح می‌کند که رسانه، سرگرمی، تبادلات دانشجو و نهادسازی از آن جمله است (صدرپور و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۷۱).

ویژگی‌های قدرت نرم

قدرت نرم از ویژگی‌ها و خصائص متنوعی به شرح ذیل برخوردار است:

۱. سنتی بودن: قدرت نرم کشور به‌عنوان عمیق‌ترین منبع قدرت فرهنگی از طریق یک تکامل طولانی تاریخی واقعیت می‌یابد. سبک تفکر، ایدئولوژی، سنت‌های فرهنگی، آداب قوی، نظام اجتماعی، رژیم اقتصادی، نحوه زندگی و سایر مسائل یک جامعه، برآیند تنوع شکل‌های مختلف تولید اجتماعی هستند. در چنین فرایندی هر یک از عناصر قدرت نرم، همواره تحت تأثیر سنت‌های فرهنگی قرار داشته و توسعه هر فرهنگ خط سیر متمایز خود را می‌یابد.

۲. به هنگام بودن: در جوامع مدرن، قدرت نرم روابط نزدیکی با پیشرفت علمی و تکنولوژیک، جامعه اطلاعاتی و اقتصادی دانش‌محور دارد. قدرت نرم با ابداع پایان‌ناپذیر ابزارهای متنوع جدید در جامعه بین‌المللی تقویت می‌شود. افزایش تکنولوژی اطلاعات، رسانه‌های گروهی را به ابزارهای پویا و بانفوذ مبدل می‌سازد. همان‌طور که رسانه‌های جمعی پیشرفته به جامعه بین‌المللی راه می‌یابند، تأثیر آن‌ها بر روابط بین‌الملل به طرز چشمگیری افزایش یافته و به یک عیار مهم قدرت تبدیل می‌شوند. (بیات، ۱۳۸۹: ۱۰۶)

۳. فراگیر بودن: قدرت نرم خود یک ظرفیت وسیع برای بسط و رقابت دارد. در جامعه بین‌المللی و در دوره‌ای که تنوعی از قدرت‌های نرم با دیگر صور قدرت، کنش متقابل دارد، رقابت به امری اجتناب‌ناپذیر تبدیل می‌شود. از این رو این فرایند به منازعه و مناقشه می‌انجامد. البته قدرت‌های نرم یکدیگر را جذب و تقویت کرده و معمولاً پس از کنش متقابل، تعدیل، یادگیری و تقلید از یکدیگر به هویتی جمعی تبدیل می‌شوند. (ایزدی، ۱۳۸۹: ۱۰)

۴. تغییرپذیری: قدرت نرم یک پدیدار ایستا نیست بلکه فرایندی پویاست. این پدیده یک سیستم متغیر عظیم است که در آن شکل و تحول قدرت به حرکت متباین مؤلفه‌های

متفاوت بستگی دارد. برخلاف عناصری نظیر ملیت، استراتژی‌های ملی و اخلاقیات، قدرت اخلاقی، فرهنگی، آموزشی و رویکرد حکومت برای تنظیم و توسعه، دوره زمانی کوتاه‌تری را لازم داشته و از این رو قابلیت تغییرپذیری بیشتری دارد.

۵. وابستگی متقابل: قدرت نرم و سخت در وابستگی متقابل با یکدیگر بسر می‌برند. هر کشوری باید در ساخت قدرت ملی جامعه خود هر دو آن‌ها را توسعه داده و هم‌زمان با افزایش قدرت مادی، قدرت معنوی خود را نیز تقویت کند (اسکندران، ۲۰۲:۱۳۹۱).

رابطه دیپلماسی عمومی و قدرت نرم

دیپلماسی عمومی تلاشی است که با توجه به منابع بالقوه قدرت نرم، از طریق انتشار و سرمایه‌گذاری بر روی صدور فرهنگ، تبادل و برنامه‌هایی از این دست جذابیت ایجاد کند (Nye, 2008: 95). بنابراین، دیپلماسی عمومی یکی از ابزارهای اصلی اعمال قدرت نرم در صحنه سیاست خارجی است. دیپلماسی را به دو نوع رسمی و غیررسمی تقسیم می‌کنند. نوع اول دیپلماسی توسط وزارتخانه‌های خارجه اجرا می‌شود و تنها رابطه صرف دولت‌ها با یکدیگر است و از مجرای کارگزاران رسمی می‌گذرد. «مک کلن» مشاور دیپلماسی عمومی وزارت خارجه آمریکا، دیپلماسی سنتی را اساساً «دیپلماسی کشور به کشور» می‌داند و می‌گوید: «دیپلماسی سنتی عمدتاً بر تلاش‌های مقامات رسمی یک کشور به منظور نفوذ بر مقامات رسمی کشوری دیگر، برای اتخاذ مواضعی خاص، متمرکز است» (کوهکن، نزاکتی، ۲۰۱۳:۱۳۹۳). اما یکی از مهم‌ترین ابعاد تحول در عرصه دیپلماسی، سوق تمرکز فعالیت‌های دیپلماتیک از اهداف کلان به خرد و برجسته شدن نقش دیپلماسی عمومی است. اگر در گذشته عمده فعالیت‌های دستگاه دیپلماسی، تحقق اهداف و پیگیری سیاست‌های کلان کشور در چارچوب ملی بود، امروزه بخشی از آن فعالیت‌ها به عهده سایر نهادهای ملی و کشوری، دولتی و غیردولتی قرار گرفته که برخی از آن‌ها بدین قرارند: نهادهای فرهنگی، رسانه‌ای، هنری، دانشگاهی، اقتصادی، ورزشی،

گردشگری و سایر نهادهایی که حوزه فعالیت آن‌ها در ورای مرزهای ملی و در عرصه بین‌المللی فعالیت دارند (رحمانی، ۱۳۹۴: ۶۹).

در حال حاضر، دیپلماسی با اشکال متفاوت در حوزه‌های مختلف مورد توجه و استفاده واقع شده که عمده‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: دیپلماسی عمومی و آشکار، دیپلماسی رسانه‌ای و دیجیتالی، دیپلماسی شهری. در این میان دیپلماسی شهری، رسانه‌ای و دیجیتالی در اختیار حکومت‌های محلی و انجمن‌های وابسته به آن‌هاست که به هنگام بروز کشمکش یا تعامل در مورد چالش‌های مشترک و فرصت‌های موجود بکار برده می‌شود تا از طریق گفتگو و مذاکره، راه همکاری‌های بین‌المللی شهر با شهر فراهم شده و زمینه ایجاد محیطی آرام و صلح‌آمیز برای شهروندان مهیا گردد. به عبارت دیگر، دیپلماسی شهری بر تمرکززدایی از مدیریت روابط بین‌الملل و نقش‌آفرینی نمایندگان شهرها و مقامات محلی به‌عنوان بازیگران کلیدی عرصه بین‌المللی و در موضوعاتی که ارتباط مستقیم با شهروندان دارد، دلالت می‌کند. همچنین اگر پذیرفته شود که تداوم و پایداری رشد کلان‌شهرها، یک موضوع مهم و حساس به شمار می‌رود، در این صورت جوهره جذب سرمایه، استفاده از فرصت‌ها و پتانسیل‌های جدید خواهد بود. در این راستا کلان‌شهرها در زمینه ارتقاء سطح همکاری‌ها و مشارکت‌های بین‌المللی خود در ارتباط با مسائل جهانی، با اتکا بر دیپلماسی شهری تلاش می‌کنند تا از این طریق موقعیت برتر در زمینه تصمیم‌سازی جهانی بیابند (بصیرت و جلیلی، ۱۳۹۳: ۵۵).

خواهرخواندگی شهری

ایجاد روابط خواهرخواندگی به پرورش تفاهم و دوستی و اعتماد در سطح بین‌المللی و تبادل برنامه‌های آموزشی، فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی منجر می‌شود. واژه خواهرخواندگی اصطلاحی است که از ادبیات اروپا وارد دیگر کشورها شده و لفظ خواهر

به این اعتبار است که در بیشتر زبان‌های دنیا واژه شهر مؤنث است. در اروپا برای نخستین بار در سال ۱۹۲۰ بعد از جنگ جهانی اول این قرارداد بین یک شهر انگلیس و یک شهر فرانسه منعقد شد. هدف از این قرارداد، پیوند و اتحاد بین شهروندان این دو شهر بود که مسئولان آن معتقد بودند این دو شهر دارای تشابهات و منافع مشترک هستند. اتحادیه اروپا نیز در سال ۱۹۸۹ از شکل‌گیری شهرهای دوقلو استقبال و برنامه حمایتی خود را در این راستا اعلام کرد. از همین رو، اتحادیه اروپا بودجه‌ای معادل ۱۲ میلیون یورو به ۱۳۰۰ پروژه بین شهرهای دوقلوی اروپایی در سال ۲۰۰۳ را اختصاص داد (زینلی، ۱۳۸۷: ۱۱۰). در آمریکا آیزنهاور در سال ۱۹۵۶ در راستای ایجاد مشارکت رسمی با شهرهای خارجی ایده خواهر شهر را مطرح ساخت تا بتواند ایده‌های شهری خود را به منظور توسعه دوستی و تعمیق درک فرهنگی مبادله کنند. این دیدگاه باعث ایجاد خواهر شهرهای بین‌المللی^۱ شد که امروزه بیش از ۵۰۰ شهر ایالات متحده با ۱۴۵ کشور را شامل می‌شود (fwsistercities, 2015).

اصطلاحات "خواهر شهر" و "شهر دوستی" گاهی بجای هم بکار می‌روند اما به طور کلی، شهرهای دوستی نسبت به خواهر شهرها رسمی نیستند. در بعضی از شهرها، "شهر دوستی" غالباً به عنوان اولین مرحله در روابط مورد استفاده قرار می‌گیرد، و در مرحله‌ی بعدی که طرفین مطمئن شدند که می‌خواهند یک رابطه طولانی مدت داشته باشند به "خواهر شهرها" تبدیل می‌شوند (sistercities, 2018). با توجه به رسمی بودن خواهر شهر فعالیت سازمان خواهرخواندگی بین‌المللی (SCI) در راستای توسعه جامعه محلی اهداف خود را بدین شرح بیان می‌کند: برقراری جریانات داوطلبانه و ایجاد انگیزه و تقویت شهروندان، مسئولین امور شهری و مدیران تجاری در جهت پیشبرد برنامه‌هایی با منافع دوجانبه (زینلی، ۱۳۸۷: ۱۱۰). در تکمیل بحث باید گفت با شهری شدن جهان و جهانی‌شدن شهرها مهم‌ترین مسئله هزاره سوم میلادی قلمداد می‌شود. با برداشته شدن

¹ Sister City International

مرزهای ملی ناشی از جهانی شدن، جریان‌ات فراملی، روابط بین شهری و شبکه‌های شهری نیز به سطح جهانی ارتقاء یافته‌اند. در این شرایط، ارتباطات بین شهرها در کنار دولت‌ها به‌طور روزافزون افزایش یافت و قالب سنتی دیپلماسی از برآورده ساختن نیازهای گفت‌وگومانی و ارتباطی در این شرایط خاص و نوظهور عاجز ماند. دلیل این ناتوانی روند دیپلماسی سنتی با چارچوب مشخصی برای ارتباط مرزبندی شده است، حال آنکه ارتباط گسترده شهرها با یکدیگر در تمامی سطوح نه به شکل مکانی بلکه در فضای جریان‌ها برقرار می‌شود. امروزه بیش از ۲۴۰۰ رابطه خواهرخواندگی رسمی بین شهرهای جهان وجود دارد.

بیشتر مشارکت خواهرخوانده‌ها در جهان

۱۴۵	زیر صحرای آفریقا	۷۲۱	اروپا
۹۰	خاورمیانه/شمال آفریقا	۶۷۲	آسیا
۳۹	اقیانوسیه	۴۵۲	آمریکا

بیشتر مشارکت خواهرخوانده‌ها توسط کشورها

۱۹۹	ژاپن	۲۰۲	مکزیک
۱۱۹	آلمان	۱۶۴	چین
۸۹	ایتالیا	۱۰۲	فرانسه

منبع: sistercities.org

نحوه تشکیل و شکل‌گیری خواهرخواندگی شهرها

دو شهر برای خواهرخواندگی باید دارای تشابهات و برخورداری از منافع، خصوصیات و وجوه مشترک باشند؛ مثلاً دو شهر تاریخی، علمی، دانشگاهی، گردشگری یا دو بندر یا حتی دو شهر دارای نماد مشترک، باشند که این اشتراک، زمینه و انگیزه لازم را برای خواهرخواندگی ایجاد می‌کند. بدین ترتیب، پیمان خواهرخواندگی بین شهرهایی امضا می‌شود که نوعی وجه تشابه و همسانی از قبیل ویژگی‌های تاریخی، فرهنگی، نمادهای

مشترک و... با یکدیگر داشته باشند تا از ظرفیت‌های یکدیگر برای پیشبرد اهداف خاص علمی، فنی، گردشگری و نظایر آن استفاده کنند. به‌طور کلی، معمولاً شهرهایی با یکدیگر روابط خواهرخواندگی دارند که از نظر مسائل جغرافیایی، جمعیت، صنایع و منافع مشابهت داشته باشند. رونق و رواج گردشگری بین دو شهر خواهرخوانده و نام‌گذاری متقابل خیابان‌هایی به نام شهر خواهرخوانده از جمله نتایج اعلام خواهرخواندگی شهرهاست. روال کار این‌گونه است که شهردار دو شهر همدیگر را ملاقات کرده و با همدیگر آشنا می‌شوند و پس از آن مقدمات آشنایی و خواهرخواندگی شهرهای خود را فراهم می‌آورند. بعضی شهرها به دلیل همنام بودن یا به خاطر اینکه جشن و جشنواره مشابهی دارند با یکدیگر خواهرخوانده می‌شوند (قورچی و امانی، ۱۳۸۸: ۶۸). برخی از مشارکت‌های خواهرخواندگی به چند طریق توسعه پیدا می‌کنند، مانند:

- وجود روابط شهرداری‌ها از قبل

- روابط تجاری

- پیوندهای تاریخی یا اجدادی و اشتراکات جغرافیایی

- تجارب شخصی از جمله تحصیل و کار در خارج از کشور، ازدواج و...

- وجود مهاجرین (Trueeducationpartnerships, 2020).

شرایط و مسائلی که برای داشتن روابط موفق بین شهرها لازم است بدین شرح است:

۱- تعریف اهداف واضح برای روابط و همکاری

۲- وجود اشتراکات فرهنگی، اقتصادی، تاریخی، جغرافیایی، زبانی، دینی و ...

۳- حمایت و مشارکت دپارتمان‌های مختلف شهری از جمله شوراهای شهر و بنگاه‌های

اقتصادی، فنی، امنیتی، سمن‌ها و ...

۴- گذر از مجاری قانونی طرفین برای اخذ مجوزهای لازم

۵- تبادل و تحقق یادداشت تفاهم همکاری خواهر شهری با حضور مسئولین مربوطه

۶- تبادل هیئت‌های رسمی (قورچی و کاویانی راد، ۱۳۹۸: ۶۸)

فواید خواهرخواندگی شهرها

پیمان خواهرخواندگی ظرفیت لازم را برای مشارکت شهرها فراهم می‌کند که این امر باعث توسعه پایدار شهرهای مورد نظر می‌شود. طرح‌های مشارکتی در بین این شهرها، در راستای برنامه نشست جهانی ۲۰۰۲ م سازمان ملل در موضوع توسعه پایدار است. اهداف توسعه هزاره و به تبع آن توسعه پایدار که مورد تأکید سازمان ملل است، در امضای تفاهم‌نامه خواهرخواندگی بین شهرهای جهان مورد توجه قرار می‌گیرد. پیمان خواهرخواندگی اهداف بشردوستانه را بین شهرها دنبال می‌کند و آن‌ها را در راه رساندن پیام صلح به سراسر دنیا پیش می‌برد. پیمان خواهرخواندگی در تغییر سطح فرهنگی دو شهر خواهرخوانده و تبادل فرهنگ‌ها نقش بسزایی دارد که در این بین برخی از شهرهای خواهرخوانده هر ساله با برگزاری مسابقه‌ها و نمایشگاه‌های مختلف به پیشبرد این هدف کمک بسیاری می‌کنند (قورچی و امانی، ۱۳۸۸: ۷۵). بعلاوه با توجه به اینکه بخش عمده از عوامل تولیدکننده یا تقویت‌کننده قدرت نرم در یک واحد سیاسی، معطوف به حوزه فرهنگ و نظام ارزش‌ها و هنجارهای فرهنگی است مانند زبان و ادبیات، موقعیت مذهبی، ارزش‌های متعالی و انسانی، اخلاقیات، قدرت نفوذ باورها و نگرش‌ها و به طور کلی، منش ملی، روحیه ملی، باورها و ارزش‌های ملی (موسوی جشنی، ۱۳۹۳: ۱۷۱) بنابراین، اهمیت خواهرشهرها به عنوان ابزار مناسب قدرت نرم محسوب می‌گردد.

اقدامات خواهرخوانده‌ها

برنامه‌های شهرهای خواهرخوانده شامل نوع منحصر به فردی از همکاری و مشارکت در سه بخش اصلی یک جامعه زنده و پویا یعنی حکومت محلی، تجارت و بخش‌های خصوصی می‌شود. این برنامه‌ها بیش از هر برنامه بین‌المللی دیگری، دربرگیرنده فعالیت‌ها و پروژه‌ها و تبادلات متنوع و گسترده هستند. تقریباً هر نوع فعالیتی که در یک اجتماع

انجام می‌شود، مثلاً بهداشت و مراقبت‌های پزشکی، محیط زیست، هنر، آموزش، توسعه اقتصادی و تجاری، امنیت عمومی، آموزش‌های شهری، جوانان و... هر یک می‌توانند موضوع یکی از پروژه‌های شهرهای خواهرخوانده شوند. برای داشتن روابط خواهرخواندگی موفق، شرایط و مسائلی از جمله حمایت و مشارکت شورای شهر، تشکیل کمیته‌های ویژه، مشارکت مستقیم بخش‌های مختلف شهری مانند اقتصادی، فنی، امنیت عمومی و...، همچنین امکان همکاری بخش خصوصی مانند شرکت‌ها و تجارت‌های کوچک، توجه به تفاوت‌های فرهنگی بین دو جامعه برای جلوگیری از برخوردهای فرهنگی جدی، برگزاری مباحث و سمینارهای بین فرهنگی و تعریف اهداف واضح برای روابط و همکاری‌ها قابل اشاره است (مجتهد زاده، ۱۳۸۹: ۱۱۲).

ظرفیت‌های خواهر شهری در دیپلماسی عمومی

اصولاً کشورها از ظرفیت خواهرخواندگی برای شهرها استفاده می‌کنند تا به هدف اصلی که تقویت دیپلماسی عمومی برای رشد تعاملات فرهنگی، اجتماعی، علمی، زیست‌محیطی، فناوری، حقوقی و... است؛ برسند. اما در ادبیات دیپلماتیک، پیمان خواهرخواندگی رابطه‌ای دوستانه و هدفمند است که به منظور تبادل اطلاعات و تجربیات و توسعه مناسبات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، فنی و سیاسی میان یک جامعه شهری با جامعه شهری مشابه خارجی برقرار می‌شود. تفاهم خواهرخواندگی اغلب بین شهرهایی امضا می‌شود که نوعی وجه تشابه و همسانی از قبیل ویژگی‌های باستان‌شناختی، تاریخی، فرهنگی، نمادهای مشترک و... داشته باشند تا از ظرفیت‌های یکدیگر برای پیشبرد اهداف خاص علمی، فنی، گردشگری و نظایر آن استفاده کنند (موسوی شفیعی، ۱۳۸۹: ۸۹).

خواهرخواندگی بدون توجه به قراردادهای رسمی بین دولت‌ها و به وسیله شهرداران و مدیران محلی که ارتباط نزدیکی با شهروندان دارند، انجام می‌شود. امکان همکاری بخش خصوصی، تعاملات علمی و انتقال تکنولوژی، برگزاری سمینارها، همایش‌ها و کارگاه‌های

علمی، استفاده از تجربیات یکدیگر و ... برخی از مواردی است که خواهرخوانده‌ها به صورت غیررسمی متعهد به انجام آن می‌شوند. این پیمان که غالباً بین شهرها بسته می‌شود، حالا مدتی است که در سطوح پایین‌تر از کل مجموعه شهر هم، برای نشان دادن میزان علاقه‌مندی به همکاری مشترک و تقویت ارتباطات دو طرف منعقد می‌شود (همان، ۹۲). همکاری‌های بین‌المللی شهرها برای بهره‌مندی از این فرصت‌ها و مدیریت چالش‌ها می‌تواند به دو صورت مورد توجه قرار گیرد. یکی از آن‌ها همکاری‌های بین‌المللی شهر با شهر است و دیگر، همکاری‌های چندجانبه در قالب عضویت و فعالیت در سازمان‌های تخصصی بین‌المللی؛ که این امر مهم نیز بدون دیپلماسی فعال شهری میسر نخواهد شد. فرآیند جهانی‌شدن و فرامرزی شدن فرصت‌ها و چالش‌ها، سبب ظهور مفاهیم جدیدی همچون سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی و حکمرانی جهانی شده و جایگاه دولت‌ها را به عنوان یگانه بازیگران عرصه جهانی دستخوش تغییر و تحول کرده است. با پیدایش موضوعات گسترده و فراگیر، همکاری‌های چندجانبه بین‌المللی در عرصه جهانی و همچنین حضور بازیگران و کنشگران جدید در چارچوب سازمان‌های غیردولتی بین‌المللی، نقش بسزایی در روند سیاست‌گذاری و حکمرانی جهانی یافته‌اند. در این میان خواهرخواندگی شهری ظرفیت و پتانسیل مناسبی را برای همکاری بین‌المللی شهرها فراهم می‌آورد. در ادامه به برخی از ظرفیت‌های خواهرخواندگی به صورت مجزا پرداخته می‌شود:

۱- ظرفیت دیپلماسی فرهنگی در خواهرخواندگی شهری

دیپلماسی فرهنگی عبارت است از مبادله ایده‌ها، اطلاعات فرهنگی، نحوه زندگی، نظام ارزشی، سنت‌ها و اعتقادات به منظور دستیابی به مفاهیم مشترک و تقویت تفاهم متقابل میان ملت‌ها و کشورها. یکی از زمینه‌های تأثیرگذاری دیپلماسی عمومی - در چارچوب دیپلماسی فرهنگی - انتقال ارزش‌ها و تغییر و تحول آن‌هاست که این ارزش‌ها در جهت‌گیری‌های سیاسی و نگرش‌های مردم تأثیر بسزایی دارد. اگرچه انسان‌ها ارزش‌های

خود را از مذهب، خانواده، اجتماع، فرهنگ و محیط زندگی‌شان می‌گیرند، اما می‌توان از طریق آموزش‌های فرهنگی قابلیت تأثیرپذیری و تغییر و احیاناً دست‌کاری را در آن ایجاد کرد (موسوی شفايي، ۱۳۸۹).

اگر دیپلماسی را «فن مدیریت تعامل با جهان خارج» توسط دولت‌ها بدانیم، ابزارها و سازوکارهای متعددی برای اعمال این مدیریت می‌توان به کار گرفت. از آنجا که ملاحظات «سیاسی»، «اقتصادی» و «امنیتی» به‌طور سنتی سه حوزه بنیادین در مباحث سیاست خارجی را تشکیل می‌دهد؛ لذا در عرف نظام بین‌الملل، سیاست خارجی کشورها با هدف تأمین منافع ملی کشور در سه حوزه پیش‌گفته طراحی و با سازوکارها و ابزارهایی از همین سه جنس عملیاتی و اجرایی می‌شود. با این همه، به باور بسیاری از اندیشمندان و صاحب‌نظران علم روابط بین‌الملل، «فرهنگ و مؤلفه‌های فرهنگی» رکن چهارم سیاست خارجی را تشکیل می‌دهد که در بسیاری از مواقع لایه‌های زیرین سه حوزه دیگر نیز از آن منبعث می‌گردد. از این رو، در کنار به‌کارگیری مجاری و راه‌های دیپلماسی رسمی، باید به دیپلماسی فرهنگی توجه کرد و با برنامه‌ریزی حساب‌شده در حوزه‌های آموزشی، هنری و فرهنگی به ترویج ارزش‌های مطلوب کشور و تأمین منافع کشور اقدام کرد. با ابزارهایی از جنس فرهنگ می‌توان در عمق باورها و اعتقادات ملت‌ها رسوخ کرد و ائتلاف‌ها و اتحادیهایی پایدار را در نظام بین‌الملل بنیان نهاد. از این دیدگاه، به‌کارگیری دیپلماسی فرهنگی را نه تنها برای دستیابی به اهداف فرهنگی بلکه برای نیل به اهدافی با ماهیت سیاسی، امنیتی و حتی نظامی نیز می‌توان تجویز کرد (گیلبوآ، ۱۳۸۸: ۵۶).

۲- ظرفیت خواهر شهری در توسعه اقتصادی سیاسی شهرها

کاهش نقش دولت‌ها در عصر جهانی‌شدن موجب نقش‌آفرینی فزاینده‌ی بازیگران فروملی در عرصه‌های مختلف سیاسی، اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی شده است، به‌گونه‌ای که بازیگران فروملی در عرصه‌ی سیاست خارجی نیز ورود یافته و ترجیح داده‌اند مسیرها و روش

هایی را در سیاست خارجی برای تأثیرگذاری بر روابط بین‌الملل به کار گیرند که در چارچوب پارادایلماسی قابل تبیین است. حکومت‌های محلی با نظام‌مند کردن رویکردهای خود در عرصه روابط خارجی و با اتخاذ سیاست‌های فرامرزی، سعی کرده‌اند از رهگذر کاربست پارادایلماسی، ضمن کاستن از تنگناهای پیش رو، به ارتقای فرصت‌های خویش در عرصه بین‌المللی بپردازند. آن‌ها با بهره‌گیری از فرایند جهانی‌شدن سعی کرده‌اند ارتباطات گسترده‌ای را با دیگر دولت‌های ملی، بازیگران فراملی و حتی سازمان‌های بین‌المللی برقرار سازند تا در فضای جهانی شده، جهانی شوند (Sassen, 2010:10).

خواهر شهرهای ایران

نگاهی به تمدن و فرهنگ ایرانی نشان می‌دهد که ایرانیان همواره رویکردی جهان‌گرایانه داشته‌اند. از عوامل مهم در افزایش قدرت نرم ایران، عامل ارزش‌های دینی است. تأثیر و نفوذ انقلاب اسلامی ایران بر کشورهای مسلمان و مسلمانان جهان به حدی است که می‌توان آن را در اوج‌گیری نفوذ و تأثیرگذاری ایران بر افکار عمومی خارجی دانست که حتی برخی کشورهای منطقه، ایران را الگویی قابل قبول در پیشبرد اهداف اسلامی می‌دانند. برخی از مهم‌ترین خواهرخوانده‌های شهرهای ایران در جدول زیر آمده است:

نام شهر / نام خواهر شهر	عضویت‌های بین‌المللی
اصفهان (پایتخت فرهنگی جهان اسلام در سال ۲۰۰۶)	عضو شبکه شهرهای خالق یونسکو؛ عضو شبکه همکاری میان شهری در میراث فرهنگی ناملموس؛ عضو شبکه Net City؛ عضو اتحادیه شهرهای تاریخی؛ عضو انجمن جهانی مترو پلیس‌ها؛ عضو مجمع شهرداران آسیایی؛ ثبت برخی آثار تاریخی در فهرست میراث جهانی یونسکو
۱. شیان، چین (۱۹۸۹) ۲. کوالالامپور، مالزی (۱۹۹۷) ۳. فلورانس، ایتالیا (۱۹۹۸) ۴. سنت پترزبورگ، روسیه (۲۰۰۴) ۵. یاش، رومانی (۱۹۹۹) ۶. بارسلون، اسپانیا (۲۰۰۰) ۷. ایروان، ارمنستان (۲۰۰۰) ۸ کویت‌شهر، کویت ۹. فرایبورگ، آلمان (۲۰۰۰) ۱۰. هاوانا، کوبا (۲۰۰۱) ۱۱. لاهور، پاکستان (۲۰۰۴) ۱۲. داکار، سنگال (۲۰۰۹) ۱۳. بعلبک، لبنان (۲۰۰۹) ۱۴. نیشابور، ایران ۱۵. یزد، ایران ۱۶. تبریز، ایران ۱۷. گیونگجو، کره جنوبی ۱۸. حیدرآباد، هند ۱۹. کیوتو، ژاپن ۲۰. اوسان، کره جنوبی	

<p>عضو انجمن جهانی مترو پلیس‌ها؛ عضو مجمع شهرداران آسیایی؛ ثبت برخی آثار تاریخی در فهرست میراث جهانی یونسکو</p>	<p>تبریز (پایتخت گردشگری جهان اسلام ۲۰۱۸)</p> <p>استانبول: ترکیه ۲. باکو: آذربایجان ۳. غزه: فلسطین ۴. قازان: روسیه ۵. ووهان: چین ۶. وین: اتریش ۷. خجند: تاجیکستان ۸. موگیلف، بلاروس ۹. هوشی‌مین، ویتنام ۱۰. قونیه، ترکیه ۱۱. گنجه: آذربایجان ۱۲. ارزروم، ترکیه ۱۳. اصفهان ۱۴. یزد ۱۵. آلماتی، قزاقستان ۱۶. کربلا: عراق</p>
<p>عضو شبکه شهرهای یادگیرنده یونسکو؛ عضو شبکه همکاری میان شهری در میراث فرهنگی ناملموس؛ عضو اتحادیه شهرهای تاریخ؛ عضو انجمن مترو پلیس‌ها؛ عضو مجمع شهرداران آسیایی؛ ثبت برخی آثار تاریخی در میراث جهانی یونسکو</p>	<p>شیراز (پایتخت فرهنگی جهان اسلام در ۲۰۰۷)</p> <p>۱. نیکوزیا، قبرس ۲. دوشنبه، تاجیکستان ۳. چونگ کینگ، چین ۴. وایمار، آلمان ۵. رامسر، ایران ۶. خوی، ایران ۷. پج، مجارستان</p>
<p>عضو اجلاس توسعه و همکاری شهرهای جاده ابریشم؛ ثبت بافت تاریخی در یونسکو؛ عضو اتحادیه شهرهای تاریخی</p>	<p>یزد</p> <p>۱. بم، ایران ۲. یاسرینی، مجارستان: نارسمی (۱۹۹۶) ۳. اولگین، کویا: نارسمی ۴. حمص، سوریه: نارسمی ۵. اصفهان، ایران ۶. تبریز، ایران ۷. یئوسو: کره جنوبی (۲۰۱۳)</p>
<p>عضو انجمن جهانی مترو پلیس‌ها؛ عضو مجمع شهرداران آسیایی</p>	<p>مشهد</p> <p>۱. نجف، عراق ۲. کوالالامپور، مالزی ۳. مزار شریف، افغانستان ۴. لاهور، پاکستان ۵. ارومچی، سین کیانگ، چین ۶. کراچی، پاکستان ۷. شان‌دیز زنوز ۸. شیراز، ایران</p>
<p>عضو شبکه شهرهای یادگیرنده یونسکو</p>	<p>اراک</p> <p>۱. نوودی ساد صربستان (۲۰۰۷) ۲. کاراگاندا، قزاقستان (۲۰۰۸) ۳. باتومی؛ گرجستان (۲۰۱۳) ۴. تفلیس: گرجستان</p>

سخنگوی وزارت امور خارجه ایران قرارداد خواهرخواندگی را یکی از معقولات دیپلماسی دانسته که گواه آن وجود بیش از ۲۵۰۰ قرارداد خواهرخواندگی در دنیا است. تهران و سایر شهرهای ایران ۱۴۹ قرارداد منعقدشده دارند که به جز دو مورد تمامی این قراردادها مربوط به دوران چهلویک ساله پس از انقلاب اسلامی ایران است (shabestan,1398). در ادامه به بررسی خواهرخواندگی تهران پرداخته خواهد شد.

خواهرخواندگی تهران

شهر تهران دارای مزیت‌های بسیاری برای خواهرخواندگی است. برای نخستین بار بعد از انقلاب و در سال ۱۳۷۳ بین تهران با بیشکک پایتخت قرقیزستان پیمان خواهرخواندگی بسته شد. در اردیبهشت‌ماه سال ۱۳۹۴ نیز تفاهم‌نامه خواهرخواندگی تهران و بوداپست توسط شهردار تهران به جهت توسعه اقتصادی امضاء شد (YIC,1394). در حال حاضر تهران با شهرهای داخلی (نیشابور، تبریز و یزد) و خارجی خواهرخواندگی دارد

لیست شهرهای خواهرخوانده خارجی تهران

شهر	کشور	سال	شهر	کشور	سال
سئول	کره جنوبی	۱۹۶۳	صنعا	یمن	۱۰ مه ۲۰۰۴
لس آنجلس	آمریکا	۱۹۷۲	مینسک	بلاروس	۷ نوامبر ۲۰۰۶
بیشکک	قرقیزستان	۲۳ مه ۱۹۹۴	استانبول	ترکیه	۲۰۰۶
دوشنبه	تاجیکستان	۱۱ جولای ۱۹۹۵	بغداد	عراق	۲۶ فوریه ۲۰۰۸
هاوانا	کوبا	۱۲ فوریه ۲۰۰۱	هانوی	ویتنام	۱ دسامبر ۲۰۱۲
برازیلیا	برزیل	۲۵ سپتامبر ۱۹۹۶	آنکارا	ترکیه	۱۸ دسامبر ۲۰۱۳
خارطوم	سودان	۲۱ اکتبر ۱۹۹۶	پکن	چین	۲۷ فوریه ۲۰۱۴
پاریس	فرانسه	۱۷ اوت ۲۰۰۰	بوداپست	مجارستان	۴ مه ۲۰۱۵
قدس	فلسطین	۱۷ نوامبر ۲۰۰۰	تفلیس	گرجستان	۲۰ مه ۲۰۱۵
کاراکاس	ونزوئلا	۷ مارس ۲۰۰۱	کابل	افغانستان	۲۶ مه ۲۰۱۵
پرتوریا	آفریقای جنوبی	۱۴ مارس ۲۰۰۲	مسکو	روسیه	۱۶ نوامبر ۲۰۱۵

موقعیت جغرافیایی و تاریخی ممتازی که کشور ایران دارد این فرصت را برای شهرهای ایران فراهم می‌سازد که بتواند با بسیاری از شهرهای منطقه و جهان پیوند خواهرخواندگی برقرار کند. اگرچه بسیاری از شهرهای ایران دارای پتانسیل‌های خواهرشهری هستند اما شهر تهران می‌تواند به سبب داشتن برخی امکانات و شرایط بهتر با شهرهای بیشتری پیوند خواهرخواندگی داشته باشد. برخی از مزیت‌های خواهرخواندگی تهران با شهرهای خارجی به شرح زیر است:

- عضویت تهران در سازمان‌های تخصصی بین‌المللی به خصوص سازمان مترو پلیس و سازمان شهرهای متحد^۱ می‌تواند محیط و بستر مناسب برای چانه‌زنی و سهیم شدن در حکمرانی فراهم کند.
- حضور فعالانه شهرداری تهران در سازمان‌های بین‌المللی در حوزه مدیریت شهری می‌تواند یک ابزار مناسب در دیپلماسی باشد.
- وجود موقعیت مناسب در مجمع شهرداران آسیایی برای جذب مشارکت جامعه بین‌المللی در جهت مدیریت شهری تهران، مزیت دیپلماسی شهری تلقی می‌شود.
- وجود جمعیت فراوان تهران و فرصت‌های مبادلات اقتصادی
- وجود پتانسیل‌های قوی ارتباط با ایرانیان مقیم خارج از کشور
- پایتخت بودن
- وجود امکانات مادی و ارتباطی مناسب از جمله جاده، فرودگاه، راه‌آهن و ...
- امکان ارتباط سریع با سایر شهرهای ایران
- تنوع فرهنگی جمعیت
- وجود سرمایه‌گذاران بزرگ
- امکان ارتباط بهتر با مسئولان رده‌بالای داخلی و خارجی

¹United Cities and Local Governments (UCLG)

پیشنهادهایی برای استفاده از ظرفیت خواهرخواندگی شهری تهران

با توجه به اینکه شهر تهران دارای ظرفیت‌ها و امکانات مناسبی است که در بخش قبلی به آن‌ها پرداخته شد اما باید گفت که تمام ظرفیت‌های این شهر به بالفعل تبدیل نشده است از همین رو، برای استفاده از پتانسیل‌های خواهرخواندگی شهری تهران می‌توان این پیشنهادات را ارائه داد:

- ایجاد ساختار سازمانی دیپلماسی شهری و روابط بین‌الملل در شهرداری تهران
 - حضور فعال و برنامه‌ریزی شده نمایندگان شهرداری تهران در سازمان‌های بین‌المللی غیردولتی
 - استفاده از کارشناسان دیپلماسی و متخصصین روابط بین‌الملل در شهرداری تهران
 - استفاده مستمر و مفید از پتانسیل‌های ایرانیان مقیم خارج از کشور جهت حضور و چانه‌زنی و کسب امتیاز در سازمان‌ها
 - وضع قوانین مشخص حکومت‌های محلی در زمینه‌های دیپلماسی شهری و روابط بین‌المللی شهر تهران
 - توجه به اهمیت تحولات بین‌الملل در جهت تأثیر بازیگران غیردولتی در راستای اهداف ملی و تأثیر آن‌ها بر گسترش همکاری‌های بین‌المللی
- در این راستا، توجه به دیپلماسی عمومی گردشگری هم به‌عنوان ابزار و هم عامل توسعه دیپلماسی عمومی، می‌تواند ایفای نقش مؤثر کند. برای توسعه گردشگری به‌عنوان ابزاری برای پیشبرد مقاصد سیاسی، اقتصادی و اجتماعی - فرهنگی بایستی:
- ۱- برای گردشگری به‌عنوان یک صنعت ارزش و اهمیت قائل شد
 - ۲- دیپلماسی راهبردی مؤثری برای رونق گردشگری داشت
 - ۳- گردشگری را ضمیمه دیپلماسی کرد
 - ۴- از سرمایه‌گذاری در بخش گردشگری در جهت ایجاد اشتغال و فقرزدایی، جلب و جذب سرمایه‌های داخلی و خارجی و در نهایت افزایش درآمد ملی بهره گرفت.

نتیجه‌گیری

در عصر اطلاعات، قدرت نرم بیش از قدرت سخت، متقاعدکننده و جاذبه‌آفرین است. در چنین شرایطی بهره‌گیری از جریان‌های اطلاعاتی به منظور انتقال ارزش‌ها و فرهنگ هر واحد سیاسی و در نتیجه تأمین منافع ملی آن واحد، ضروری به نظر می‌رسد. اگر بر این امر تأکید داشته باشیم که در دوران موجود ابزارهای نرم نقش مؤثری در گسترش ارتباطات کشورهای مختلف ایجاد می‌کنند، طبیعی است که در چنین شرایطی امکان بهره‌گیری از نشانه‌ها و ابزارهای ارتباط بین فرهنگی در قالب دیپلماسی عمومی از اهمیت و مطلوبیت بیشتری برخوردار است. دیپلماسی عمومی از لحاظ پیامدها و نتایج، از همان میزان اهمیت ارتباطات دیپلماتیک رسمی و سنتی بین سران کشورها برخوردار است. در این میان، استفاده از ظرفیت خواهرشهرها می‌تواند یک عامل تاثیرگذار نرم در حوزه‌های متعدد فرهنگی، سیاسی، امنیتی، اقتصادی، اجتماعی عمل کند.

باید گفت شهرهای ایران دارای مؤلفه‌های تاریخی، فرهنگی و تمدنی و مذهبی قوی هستند که می‌توانند پشتوانه مناسبی برای دیپلماسی به حساب آیند. دیپلماسی عمومی ایران به صورت بالقوه دارای مؤلفه‌های ارتباطاتی با کشورهای منطقه و جهان به لحاظ داشتن جغرافیای پهناور، تمدن چند هزارساله، وجود اقوام متفاوت، آیین‌های جهان چون نوروز و ارزش‌های اسلامی و شیعی است. در مجموع یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که در شرایط کنونی جهان، به دلیل بروز برخی تحولات از جمله گسترش فرآیند جهانی‌شدن در چارچوب فضای جریان‌ها، افزایش تعاملات و ارتباطات افراد و گروه‌های غیررسمی و غیردولتی در سطوح فراملی، گسترش روزافزون شهرنشینی و تبدیل شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ و کلان‌شهرها، ناکارآمدی ابزارها و شیوه‌های دیپلماسی سنتی، شاهد نقش‌آفرینی روزافزون شهرها و دولت‌های محلی به عنوان بازیگران نوین عرصه بین‌المللی هستیم.

منابع فارسی

- اسکندران، منصوره (۱۳۹۱)، جایگاه و نقش دیپلماسی شهری در روابط بین ملت‌ها، پایان‌نامه کارشناسی ارشد علوم سیاسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد
- ایزدی، جهانبخش (۱۳۸۹)، دیپلماسی جمهوری اسلامی ایران (سیاست خارجی، انرژی هسته‌ای)، مؤسسه فرهنگی و تحقیقات ابرار معاصر، تهران.
- بصیرت، میثم؛ جلیلی، سید مصطفی (۱۳۹۳)، تحلیل فرصت‌ها و چالش‌های توسعه دیپلماسی شهری در کلان‌شهر تهران، نشریه هنرهای زیبا معماری و شهرسازی دوره ۱۹ شماره ۳، پاییز ۱۳۹۳، صص ۵۳-۶۶
- بیات، محمود (۱۳۸۵)، دیپلماسی دیجیتال، پژوهشی در تحولات دیپلماسی معاصر، دفتر مطالعات سیاسی و بین‌المللی، تهران.
- خاشعی، وحید؛ مراد امامزاده جعفر، مهرداد (۱۳۹۰)، درآمدی سیاست‌گذارانه بر کارایی قدرت نرم در صحنه روابط بین‌الملل، مطالعات قدرت نرم، سال اول، شماره ۳، صص ۷۶-۵۱
- رحمانی، منصور (۱۳۹۴)، دیپلماسی عمومی و سیاست خارجی، مطالعات راهبردی مطالعات جهانی‌شدن، سال ششم، شماره ۱۵، بهار ۱۳۹۴ (پیاپی ۱۸)، صص ۸۹-۶۳
- زینلی، هاجر (۱۳۸۷)، خواهرخواندگی شهرها، شهرداری‌ها، سال نهم بهمن، شماره ۹۲
- کوهکن، علیرضا؛ نزاکتی، فرخنده (۱۳۹۳)، دیپلماسی عمومی در سیاست خارجی عربستان، فصلنامه سیاست جهانی، دوره سوم، شماره ۱، پاییز ۱۳۹۳، صص ۲۳۴-۲۰۵
- گیلبوآ، ایتان (۱۳۸۸)، ارتباطات جهانی و سیاست خارجی، ترجمه حسام‌الدین آشنا و محمدصادق اسماعیلی، تهران: دانشگاه امام صادق.
- قورچی، مرتضی. محمد امانی (۱۳۸۸)، دیپلماسی شهری در فرآیند جهانی‌شدن، دانش شهر: شماره ۷ بهمن‌ماه، گروه پژوهشی روابط بین‌الملل و دیپلماسی شهری، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی، تهران.

قورچی، مرتضی؛ کاویانی راد، جواد (۱۳۹۸)، بررسی همخوانی دیپلماسی شهری با سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران مطالعه موردی: خواهر شهرهای کلان‌شهر تهران، فصلنامه ژئوپلیتیک، سال پانزدهم، شماره اول، بهار ۱۳۹۸، صص ۶۰-۸۴

صدرپور، سید امیرحسین؛ جمشیدی، محمدحسین؛ اسلامی، محسن (۱۳۹۵)، بررسی سازوکار نوین دیپلماسی عمومی بر مبنای نظریه قدرت نرم جوزف نای، فصلنامه مطالعات قدرت نرم، سال ششم، شماره ۱۴، صص ۱۸۳-۱۶۶

مجتهدزاده، پیروز (۱۳۸۹)، بررسی الگوهای حل و فصل منازعات و ارائه مدل بهینه حل منازعات سرزمینی، فصلنامه ژئوپلیتیک، سال پنجم، شماره اول، بهار و تابستان.

موسوی جشنی، سید صدرالدین (۱۳۹۳)، الگوی تحلیلی قدرت نرم جمهوری اسلامی ایران در جهان اسلام، فصلنامه اندیشه سیاسی در اسلام، سال اول، شماره ۱، صص ۱۹۰-۱۵۷

موسوی شفائی، مسعود (۱۳۸۹) دیپلماسی شهر ابزاری برای توسعه ملی در عصر فضای جریان‌ها، دانش شهر: شماره ۱۸ شهرپور، گروه پژوهشی: مدیریت مطالعات و برنامه‌ریزی امور مناطق.

Fwsistercities. (2015 , July 30). Retrieved from HISTORY OF SISTER CITIES INTERNATIONAL A better world in the making: <https://www.fwsistercities.org/about-us/the-history-of-sister-citiesinternational/>

Nye, J. S. (2008, March). Public Diplomacy and Soft Power. ANNALS, AAPSS, pp. 94- 109
relationships in the U.S. and their impact on the global economy 2014-2015 available at: <https://sistercities.org/wp-content/uploads/2018/04/Measurethat-Matter.pdf>

Shabestan.ir (1398/08/11), خواهرخواندگی تهران با ۱۴۱ شهر دیگر,
Retrieved from: <http://www.shabestan.ir/detail/News/849283>

Sistercities. (2018 , April 16). Retrieved from what is a sister city?: <https://sistercities.org/about-us/what-is-a-sister-city-3/>
Sistercities.org.(2018) A study on the economic benefits of sister city

Trueeducationpartnerships. (2020 , February 24). Retrieved from
WHAT IS ASISTER CITY PARTNERSHIP?: Retrieved from:
www.trueeducationpartnerships.com/culture/what-is-asister-city-
partnership/

YJC. (1394, آبان, 19). آیا تفاهم‌نامه‌های خواهرخواندگی کاربردی دارند؟

Retrieved from: <https://www.yjc.ir/fa/news/5386903/>